

RINGKÄIGUD KEILAS

8. Keskpark ja teised loodusobjektid

KADRI ALLER
KODULOOHUVILINE KEILALANE

Keila keskel asub kena roheline haljasala, mis oma asukoha tõttu on nimeks saanud Keskpark. Park on see aga olnud ainult viimased 52 aastat. Varemalt oli tegemist surnuaia ja veelgi varem mõisapõlluga. Vanadelt 17. sajandi kaartidelt näeme, et tollal lõppeski Keila asula tänase Keskpargi Miki lasteaia poolse külje lähedal. Enam-vähem samal kohal, kus oli 17. sajandil viimane elumaja, Otsa Matsi talu, asub tänapäeval Kroosingu majana tuntud eluhoone. See madal puumaja aadressil Haapsalu maantee 4 on ühtlasi üks Keila vanemaid maju. Kuna kirikuaed oli 19. sajandiks küllaltki täis maetud, rajati 1823. aastal mõisapõllule, Haapsalu ja Paldiski maantee vahele, uus surnuaed. Avamise puhul viidi kirikuaiaist uuele surnuaiale üks 17. sajandi rõngasrist, mis tänaseks on jälle kirikuaias tagasi. Nüüdisajal Keskpargina tuntud surnuaeda laiendati 1849. ja 1872. aastal. Kõige uuem osa oli tänaste Jaama, Vaikse, Pargi ja Paldiski maantee 5 korteremaja vahele jääv tükk. Kalmistu kogupindala oli 4,134 ha ning rahvasuus alevivahe kalmistuks kutsutud surnuaeda piiras maakividest ja paest laotud aed. Madala kivimüüri Paldiski maantee poolne osa lammutati seoses tee laiendamisega, kuid Haapsalu maantee poolne piirdeaed on korrastatud.

19. sajandi lõpuks ja 20. sajandi alguseks oli alevivahe kalmistu üsnagi täis maetud ning samal ajal leidis raudteijaama piirkonnas aset ehitusboom. Seetõttu leiab juba 19. sajandi lõpust ajalehtedest uudiseid Keila elanike soovist surnuaed sulgeda. Nimelt kardeti, et lagunevatest surnukehadest jõuavad surnuaia kõrvale rajatud majade elanike kaevudesse mürgaineid ning levima hakkavad nakkushaigused. Väideti, et kuna surnuaia kohal asub paekivikiht 0,6-1,5 m sügavusel, ei ole võimalik haudu kaevata nõuetekohase sügavuseni (1,8 m). Niisiis asusid hauad allikatest kõrgemal ja surnute jäämused rikkusid vett. Surnuaia sulgemise palved muutusid tungivamaks 1920. aastatel, mil teostatud kaevetööde käigus selgus, et kirstud on üksteise otsa kuhjunud ja kalmistu teega liialt täis maetud. Suviti olevat alevi keskkohal lausa paha lõhn hõljunud. 1920. aastate lõpul tuli Kohtu- ja siseministeeriumi otsus alevivahe kalmistu sulgemiseks ning edaspidi lubati vaid üksikuid matmisi vanadele perekonnaplatsidele. Samal ajal avati Karjaküla ja Korvi surnuaiad Keila lähistel. Nõukajal vana kalmistu metsistus ja võsastus ning muutus suviste joomapidude asupaigaks. Enne kalmistu lõplikku likvideerimist 1966. aastal toimus mõningaid ümbermatmisi omaste poolt. Likvideerimist teostas nõu-

1. Kirikumehe rehielamu, mis asus Keskpargi kohal
FOTO: GUSTAV KULP. MARGOT LAULI ERAKOGU
2. Mälestuskivi Harju KEKi töö- ja sõjaveteranide pargis
3. Mälestusmärk Keskpargis
FOTOD: KADRI ALLER

kogude võim küllaltki ebaaustusväärsel viisil: kivide küljest murti ristid lahti ja metall korjati sõdurite poolt kokku.

hauad tasandati buldooseriga. Osa ristikive kasutati ära pargi kaunistamiseks: neist laoti künkaalune toestusmüür kalmistu Miki lasteaia poolses nurgas. Sinnasamasse püstitati 1991. aastal Keila Muinsuskaitse Seltsi poolt valge rõngasrist endise kalmistu mälestuseks. Veel nüüdki võib Keskpargis ringi jalutades siin-seal näha väikesi kive, mille seest paistab rauatükke - jäänukeid kunagistest raudristidest. Keskpargi Paldiski maantee poolses ääres veel hiljuti alles olnud kahest suurest hauaplaadist üks seisab nüüd Keila kiriku seinana. Ja nagu eelmise nädala loost lugeda saite, anti nõukogude ajal pargile A. Tisleri nimi ja siin asus punarevolutsionääri büst. Lisaks oli siin monument 1918. aasta Keila lahingule ning 1918. ja 1944. aasta lahingutes langenute ühishaudade monumentid.

Keskpargi kohta on veel huvitav mainida seda, et Keskväljaku-poolses servas asus kunagi Keila viimane rehielamu: kirikumehe maja. Veel tänapäevalgi on platsi kõrvallal asuva maja juures asunud keldrimäe kungas. Viimane majas elanud kirikumees oli käesolevate ridade autori vanavanaisa Juhan Freimann, kes hukkus õnnetusjuhtumi läbi 1932. aastal. Tormiga Keila kirikumõisa peale langenud puud eemaldades kukkus see kirikumehele peale. Juhan Freimanni surma järel kolisid tema lesk ja lapsed vanast lagunenud rehielamust Kultuurikeskuse kohal paiknevat tugevat paekivist seinte-ga köstrimajja. Ja veel mõned aastad hiljem kolis perekond Paldiski maanteel asuvasse elumajja, kus tänapäevalgi elab üks Juhan Freimanni lastelastelastest oma perega. Vana

ning vastavasisuline tahvel on paigaldatud maja seinale.

Kõige lõpetuseks soovitan Keila elanikel oma silmaga üle kaeda veel viis Keilas või linna lähiumbruses asuvat loodusobjekti. Esimesed kaks oleksid Jõepargis asuvad Orjakivi ning ujumispaik Punane Vähk. Rändrahn Orjakivi on vana kultusekivi, mille kunagist kasutust ohvrikivina meenutavad kunstlikud lohud umbes 2500 aasta tagusest ajast. Kivi tihedalt ümbritsevate pärnade kohta käivat legendi peaks kindlasti teadma iga keilalane: need olevat sulase seitse poega, kelle kuri mõisnik kivil surnuks peksis. Punane Vähk on aga endisaegne populaarne ujumiskoht Jõepargis, mida korrastati ja haljastati 1934. aastal ning rajati tänini säilinud kivitrep. Ujumispaiga nimi tulenes sellest, et siin olevat minevikus asunud sakste suvemaja, mille oli siilt punase vähi kujutisega - vähki olevat möödunud aegadel meie linna jões ohtrasti leidunud. Järgmised kaks tutvustamist väärt objekti asuvad Loode-Keila rohealadel. Nendeks on keskajast pärinev Aedevahe paemurd ja keerdkadakas Loigu talu lähisel. Paemurrust on võetud kive mitme Keila hoone ehituseks, nagu näiteks kirik, linnus ja mõisa vesiveski. Eesti Paeliit korrastas murdu 2004. aastal, mistõttu on seal nüüd hästi vaadeldavad erinevad kihistused ja nende sees leiduvad fossiilid. Loigu keerdkadakas seevastu on puukujuline ja umbes 150-aastane kadakas, mille ümbermõõt on 1,4 ja kõrgus 8,2 m. Kuigi tavaliselt keerduvad kadakad päripäeva, siis Loigu kadakas hoopiski vastupäeva. Ja kõige viimasena, kuid sugugi mitte vähem tähtsana olgu ära toodud võimas Liivaugu tamm kahe raudteeharu vahel. Siin on olnud talukoht juba enne Liivi sõda ning samuti on siin asunud alevinoorte kii-geplats. Hendrik Relve on 1,1 m kõrgusel saanud tüve ümbermõõduks 702 cm - milline võimas puu ja iidne meenutus Keila kohal minevikus laiunud tammikutest!

REPLIIK

Keila Leht 07.12.2018 kirjutas: „EKRE sinine telk koos erakonna lipuga püstitati korraldajatel luba küsimata ja üldisest laadatelkide rivist pisut eemale eramaale.“

Väide, justkui me ei oleks korraldajatel laadal osalemiseks luba küsinud, ei vasta tõele. EKRE Keila osakond küsis, kuid meile öeldi ära. Keeldumist põhjendati väitega, et laadale ei lasta mitte ühtegi erakonda. Paraku ei vastanud see tõele, sest Reformierakonnale tehti millegipärast erand.

Kuna EKRE-le luba ei antud, siis püstitasime oma telgi laada kõrvale eramaale, milleks meil oli maa valdajaga kokkulepe ja luba olemas. Laada korraldajatel polnud mitte mingit volitust lubada ega keelata seda, mis toimus väljaspool nende territooriumi. Seega puudus vajadus neilt luba küsida ning neil polnud ka mingit õigust seda eeldada. EKRE toimis igati korrektset, mida aga laada korraldajate kohta, kes rikkusid selgelt võrdse kohtle-

mise printsiipi, kahjuks öelda ei saa.

Huvi EKRE vastu oli Keilas suur. Meie telki külastas väga palju inimesi, kes avaldasid meile toetust ja kellega saime diskuteerida paljudel erinevatel teemadel. Vestlesin seal ka linnapea Enno Felsiga, kellega meil on väga hea läbisaamine juba sellest ajast, kui olin Saue linnapea. Mina isiklikult ja EKRE olime muuseas need, kes seisid Keila linna iseseisvaks jäämise eest.

Loodame, et tulevikus koheldakse Keilas kõiki erakondi võrdselt ja sellist vahet enam ei tehta. Häid saabuvaid jõule kõigile Keila inimestele ja toredat aastavahetust.

Lugupidamisega,
Henn Põlluas

Advendilaada korraldustoimkonna vastus:

Kuna EKRE soovis advendilaadale ennast registreerida teadmises, et laadal osalevad Reformierakond ja Eesti 200, siis meil ei olnud registreeri-

tud ühtegi erakonda, olid ainult firmad ja eraisikud. Teavitasime sellest ka EKREt. Keila linna kodulehel olevas laada kutses oli märgitud selgelt, et ADVENDILAADALE OOTAME KAUPMEHI, millest järeldasime, et laadale tulevad müüjad, kellel on pakkuuda käsitööd ja talukaupa. Kirjutasime ka EKRE Keila osakonna aseesimehele, et kui „kõlakas“ osutub tõeks ja kellegi telgi alla on tekkinud „advendihõnguline poliitrakuke“, siis nende tegevuse eest laadakorraldaja ei vastuta. Nii vastasimegi EKRE-le, et ühtegi erakonda me laadale ei registreeri ning lisaks olid nende pöördumise ajaks, 27. novembriks, kauplemiskohad juba välja müüdnud. 2. detsembril ei olnud laadaalal ühtegi erakonna tunnusmärgidega telki ega sümbolikat.

Erinevalt advendilaadast on kõik erakonnad aga oodatud osalema Keila päeval, 1. juunil 2019. aastal.

Rahulikku advendiaega kõikidele erakondadele!

Kasutatud kirjandus:

- „Harju rajooni ajaloo- ja kultuurimälestised“. Sari „Kaitstavad mälestised“. Koostaja Elga Vainu. Tallinn, kirjastus Eesti Raamat, 1988.
- Heino Gustavson „Keila“. Sari „Oma silmaga“. Tallinn, kirjastus Eesti Raamat, 1979.
- Inge Angerjas, Eda Liiväär „Keila roheline pärand“.
- „Keila“. Harjumaa Muuseum ja Keila Roheline Punkt. OÜ Infotrükk, 2003.
- Eesti Postimees ehk Näddalaleht: ma- ja linnarahvale, nr. 13, 29.03.1901.
- Postimees, nr. 187, 21.08.1901.
- Tallinna Teataja, nr. 7, 10.01.1922.
- Päevaleht, nr. 168, 24.06.1928.
- Postimees, nr. 91, 03.04.1930.